

Mrak-a iz Pazna, — za namestnika: županijskega odbornika Jurja Rumaz-a na Veprincu.

Zgodovinske reči.

Rimski ostanjki pri Ajdovšini.

Da bi rimsko cesto čez Hrušico do konca dogljal in zraven borišče med cesarjem Teodozijem in vstajnikom Eugenijem bolj obilno pregledal, sem potoval zopet na Vipavsko, in nisem se kesal, ker sem še marsikaj našel, zlasti pri Ajdovšini, ker me je v moji prejšnji misli o teku rimske ceste čez Hrušico popolnoma zaterdilo.

Stare postaje „ad Frigidum“, pozneje Castra, pač nihče ne bo drugej iskal kakor pri Hublu, in sicer v Ajdovšini, kdor koli ali od krajske ali od goriške strani čez Hrušico potuje. Vsa lega in lastina kraja za to govori. Vipavske reke od deleč skoraj znati ni, ker se njeni tek v ovinkih prikriva; nasprot Hubel svoje valove prav vidno in šumeče vprek skozi ravnino podi. Obe reki izvirate iz podzemeljskih jam, pa Vipava nizko in pohlevno od izhodne strani na dan prihaja, Hubel pa precej visoko in z močjo od severne strani iz jame huhlá, ob časih deževja pa še iz višje luknje svojo vodo toči. Tudi se potniku čez Hrušico ravnina proti Ajdovšini kaže odprta, krog Vipavskega terga pa zaperta in odložna; in tedaj se tudi za vojskine trume pot na Hubel nar bolj kaže primerjena.

Rimski zidovi pri Ajdovšini na zahodnem bregu Hubla so vendar posebno spričevanje, akoravno so doslej le premalo znani, če tudi v bukvah in časnikih imenovani. Schoenleben (Apparatus str. 101) piše, da je ob njegovem času ondi še visok stolp stal, sled pa se še od družih stolpov znal, in sicer vsih skupaj šestnajst, samo lege kraja ni dosti določil.

Mogoče mi je staro tukajšnje mesto dosti natanko popisati. Ondašnji gosp. fajmošter Volčič, sedaj v Divinskega dekana izvoljeni, so me namreč o mojem pregledovanju prav prijazno podpirali, me tudi skozi vse hiše vodili, kjer se rimsko ozidje sledi — „staro boštajno“ ga ljudje ondi imenujejo; tudi so mi naklonili priložnost, katarske mape pogledati, in po teh staro primerjati z novim.

Po takem je bilo staro mesto pri Ajdovšini v resnici „Castra“ ali vojaški stan, kakor je bil pri Rimljanih navaden; staro ozidje je namreč ravno na štiri vogle odmerjeno, vsaka stran nekaj čez 80 sežnjev dolga, tudi natanko po štirih stranéh sveta obrnjena; izhodna stran zidú se še skoraj nepretergana zna, eden ali dva sežnja visoko, malo manj tudi zahodnja; severna je bolj v nove hiše povzeta, južna je s hišami, dvorišči in cesto pretergana; vediti je namreč, da večidel novega terga ravno v stari čveterovoglini stoji. Stolpov, ako so bili enako razstavljeni, kakor na izhodni strani, je bilo ravno šestnajst; na izhodni strani namreč srednji stolp še stoji, čez deset sežnjev visok; dva druga sta do treh sežnjev znižana, in na obeh voglih se še ostanjki od dvéh znajo; ravno tako se ostanjki od dveh stolpov na zahodnih voglih in od drugih nekterih še lahko vidijo. Od rimskih kamnov z napisi je vendar le malo najdeno, le odlomek se mi je pokazal s čerkami...TRI...MAR...; rimskih dnarjev pa še zmiraj dobivajo, nekatere sem tudi v roke dobil, in sicer od cesarjev Maksencija in Konštancija; stare grobe pa tudi semtertje, zlasti na južni strani, odkopujejo, zidani so, in kosti in lonci z ogljem — stare urne — se v njih nahajajo. Hicinger.

Ozir po svetu.

Čertice iz življenja Omer-paša, višjega poveljnika turške armade.

Mnogokrat je bil Omer-paša že v našem listu imenovan, in enkrat že so tudi „Novice“ nekaj povedale od njegovega življenja. V knjigi „Eisenbahnbücher“ je pa še marsikaj povedanega, kar je manj znanega od tega moža, ki

sedaj 48 let star je višji poveljnik turške armade in po imenitnosti tretja oseba v carstvu turškem.

Omer-paša ni imel ne bogatih ne imenitnih staršev; rojen Horvat je pod imenom Latas služil kot podoficir v polku avstrijskih graničarjev. Ko se je enkrat sperl s svojim predstavljenim višjim oficirjem, jo je skrivaj pobegnil na turško Horvaško. Tù živeža iskaje pride v hišo nekega turškega kupca, ki ga je z veseljem sprejel, ker je znal nemški jezik, sicer pa tudi lepo pisati; Omer je nastopil službo kupčijskega pisarja. V štacuni se je tako ročno vedel, da ga je Turčin prav rad imel in ga nagovarjal, naj prestopi k turški véri in vzame njegovo hčer za ženo. Omer ga uboga in se poturči. Al dolgo mu ni dopadlo v ti hiši. Eno noč se napravi in pobegne le s 30 piastri v žepu od hiše, ter pride v Gölhisan. Tù, nekaj korakov pred mestom, se vés izpehan po dolgi poti zgrudi na nekem kamnu; škornje so bile vse stergane, dnarja pa nič, da bi si bil nove kupil; popolnoma ptujec v vsi deželi ni vedil ali bi se obrnil na desno ali na levo. Milo se začne jokati in išče in išče, s čim bi saj enmalo mogel škornje zvezati, da saj bos ne pride v mesto. Najde res malo vervico, s katero si priveže šlebedre. Počasi se spravi na pot in si serce jači, dokler pride v Vidin s pol piastrom v žepu. — Tù v Vidinu se vsede v kavarnico in sliši, da Ibrahim-paša bi rad dal obris mesta Vidina napraviti, pa nobenega človeka ni, ki bi se podstopil tega dela. Omer stopi k Turkom in se jim ponudi za to delo. Turki veseli tega berž naznanijo pašatu, da so našli človeka, ki prevzame to delo. Omer se ga res loti in tako doverši, da je bil Ibrahim ž njim popolnoma zadovoljin. Omeru dá novo obleko in si ga udinja za inženirja. Ko je bil Ibrahim-paša pozneje v Mostar prestavljen, ga prosi Omer, naj mu dá službo v armadi. Kar je prosil, je dosegel; na svét Ibrahima mu vojni minister dá službo kol-agassi-a (namestnika majorja). Kmalo je bil povzdignjen za majorja in kot major je šel na vojsko v Kurdistan; tù je postal polkovnik (obrist) in ko je bila vojska končana, je prišel že kot poveljnik nekega pešnega polka v Carigrad. Tù je postal brigadir, je prestopil potem v rumelsko kardelo in pride pozneje v Mostar. Tù pa so ga zvijače mnogih pašov prisilile, da je službo zapustil. V Drinopolji je živil skozi 3 leta z majhno penzijo — s 15 cekini na mesec. Ko se je ustaja v Moldavi in Valahii začela, ga pokliče sultan v Carigrad nazaj in ga povzdigne za feldmarsallajntanta; zdaj gré v Moldavo in Valahijo in pozneje v Bosno. Po končani bosniški vojski mu sultan daruje 3 milijone piastrov, da poplača svoje dolgove, katerih ima Omer zmiraj dosti. Pozneje je šel nad Černogorce in v darilo je prejel od sultana drago sabljo damaščanko. Potem je šel v Šumlo in v rusovski-turški vojski je bil za višjega poveljnika turške armade izvoljen.

Dosihmal je Omer imel že 10 žen, ktere (večidel zale Čerkesinje) so poprej njegove sužnje (robkinje) bile. Sedanja njegova žena je Nemka, ki jo je iz Valahije pripeljal — bila je v hiši nekega boljarja izrejitelja otrok.

Ko je v bosniški vojski enkrat do tistega mesta prišel, kjer se je pred več leti zapušen in ubožen s sterganimi škornji mudil, je pokazal svojim tovaršom tisti kamen, na katerem je takrat sedel in jokal. Omer-paša jezdi 18 let staro arabsko kobiljo, katero je pred več leti za 80.000 piastrov kupil, pa bi je sedaj za milijon ne prodal, tako rad ima to živinico, ktera ga spremlja v njegovih vojskah.

Kratkočasno berilo.

Dolžnišnica.

Pri Rusih je lepa navada, kadar jih nenadoma kaka sreča zadene ali se kaj družega veselega v njih rodovini pripetí, ali ob velicih praznikih, da tudi ubozih jetnikov se spominjajo in ozarjajo njih tužne dneve s kakim dobrim delom.

Lavočnikova (kramarjeva) zala hčerka je nevesta bila. Prihodnji zet je pravi korenjak, hčeri in staršem ves po volji. Tedaj veli gospodar svoji ženi, mešok (kakih 12 funtov) naj bolje pšenične moke popeči. In ona razbeli veliko krušno peč, ter povabi sosede in prijatle; nevesta skliče svoje družice, vse žene in device se jamejo ročno gibati. Stara mati grozdinke zbirajo, mala sestra z velikim trudom cele deže tvargov znaša, nevesta mandeljne luši, mati s sosedami testó mesi, v tem ko „svatka“ (teta), prva oseba v nevestini hiši, lonce z medom prinaša — ravno, kakor da bi že jutri ženitnino obhajali. Gospodar pride z ženinom in nekterimi pomagači ravno iz terga, kjer sta rib in mesa nakupila.

Vse je dodelano — vse je gotovo. Piroge (paštete), sajke (nekake žemlje), kolači so napolnjeni, pomazani in pokrižani. Skerbno jih sadé gospodinja in starejše žene v peč, ktero s težkim pokrovom zapró. Vse potihne in pričakuje kaj bo. Kar malo izbo proveje prijeten duh, ki močnejši in močnejši prihaja, da se žene prijazno pogledujejo in smehljaje priključujejo. Le nad gospodinjinim obrazom še oblak skerbí visi, le njeno serce še negotovost tare. Velika piroga, v kateri se cela nerazdeljena zlatoka peče, — ko bi se skazila! Kolika sramota za njeno gospodinjenje! Vendar, serčnost velja! Nekako hudo znamenje se ni prikazalo; vserei se, ter, kakor njega dni Peter Veliki med zakletniki, zakliče pomembno besedo: „Pora!“ (čas je!)

Peč se odpre; vse je po volji izteklo; potice so lepo rumene, sajke in kolači rahli in lepi, in celo velike mesne in ribje piroge so se dobro obnesle, — nič se ni razpoknilo, nič ni odstopilo — in z olajšanim srcem se sedaj oberne gospodinja k nevesti rekoč: „Povej gospodarju, da je z Božjo pomočjo vse po volji izteklo, in ga tedaj prosimo, da naj sam pride pogledat“.

Prepozno! Ste li spregledali, da je že mala sestra poprej od vas sernila, oznanit očetu veselo novico?

In gospodar pride ter reče: „Pokaj me iz štacune kličeš? Kaj nek se je zgodilo tukaj čudovitega? Kdaj že vem, da moji ženi — naši verli gospodnji — kar peko potic in pirog zadeva, v celi okolici ni para, da se ji taka pekarija nikdar ne izverže!“

Tako pohvaljena gospodinja se nasmehlja ter gospodarja rahlo k mizi potisne, kjer mora še vse posamez pohvaliti, vsacemu posebej počuditi se. Na to prinese še nekoliko lonc z vmešenimi rebikami in drugimi jagodami, ter jih postavi k poticam rekoč: „To, „batjuška“ (očka), je pa za bolnike ali betežnike“.

Nevesta in svatka ste v tem potice in kolače s tankimi hlebnicami pogernile, obvarvati jih muh; tū in tam tudi kakega „tarakana in prusaka“ (šurka) odpravite, toda skerbno in varno, da bi dobrodejnih živalic *) ne poškodile.

Tedaj gospodinja okna odpre, ker je, kakor meni, v mali izbi vendar enmalo prevroče. Sladke blagovonja se razpuhté čez cesto, da memoidoč postajajo in zvedavo v izbo pogledujejo.

To pripravi ženici kaj dobro dene. Al še slajše ji je pri sercu, ko drugi dan nje mož v svojem dolgem „armjaku“ (suknji iz veljblodje dlake), prepasan z novim „kučakom“ (pasom), z ženinom vred ponosno po ulici koraka, in za njima oba štacunska hlapca, ki v svojih pisanih prazničnih srajcah velike jerbaze na glavi neseta, napolnjene s poticami in praseti in ribami. Sosedje se čudijo in okna odperajo, otroci po cesti svoje igrače popuščajo, ter željuhi oči k sladkarijam povzgledujejo.

To viditi častivredno mamico radosti solze polijó, in skor na glas jokaje objame ljubo hčerko nevesto: „Dete moje!“ pravi ihté se, „gotovo bodeš srečna v svojem zakonu; nikako zlo znamenje se ni pojavilo, in pekarija je lepa, da si ne moreš lepše želeti“. (Dalje sledí.)

*) Dobrodejne živalice jih imenujejo, ker mislijo, da je „Dumavoj“ nekaj hišen duh, posebno ljub, v kterega še prosto ljudstvo v svoji praznovri veruje. Pis.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Dunaja 10. julija. — a — Presvetli cesar je blagovolil na prošnjo patriarha Rajačiča na novem prostoru mestnem pred vratmi Šotenskimi odkazati tudi prostor za cerkev pravoslavno z bogočastjem v staroslovenskem jeziku posebno zavoljo Serbov, ki jih živí na Dunaji veliko, zlasti kupcov.

Iz Gradca. * Svilorejna družba štajarska je unidan razglasila, da po gospodu T. Rochel-u et Comp. v Gradcu nakupuje na Štajarskem pridelane in umorjene kokone (svilne mešičke) po sledeči ceni: funt plačuje po 1 fl., ako so kokoni tako težki, da jih ne gré več ko k večem 300 na en funt, — po 55 kr., če jih gré čez 300 do 350, — po 50 kr., če jih gré čez 350 do 400, — po 45 kr., če jih gré čez 400 do 450, — in po 40 kr., če jih gré več kot 450 na en funt. Če kokoni ali galete niso umorjene, se odbije desetina od imenovane cene.

Iz Vidma na Laškem se piše od 4. t. m. Grojzda plesnina se pri nas čedalje bolj razširja; z limasto vodo spirani grojzdi pa se precej zdravi kažejo. Kokonov je dosihmal še malo prišlo na sejm; cena jim je visoka.

Iz Gorice. * V našem izrejalšču mutastih je fanté, ki sta ga pred 3 leti žandarja v istriških gojzdi našla. Ko sta ga pervikrat zagledala, je nag po vsih štirih okoli lazil, tako, da nista vedila, kaj je to; berž pa, ko ju tudi on zagleda, beží kot plaha zver v bližnje germovje. Ona gresta hitro za njim, ga izvlečeta iz germovja, in ko vidda, da je človek, ga peljeta v bolnišnico. Imel je takrat dolge kremplje in se živil od trave, ki jo je z rokama ali naravnost z ustmi ruval. Pozneje so ga dali v izrejalšče mutastih. Sedaj že zna po koncu hoditi in se čedno deržati; s svojimi tovarši vred rad jé kar oni jedó, pa po travi ga še zmiraj mika. Čeravno je že 10 ali 11 let star, vendar še nič ne govori, sliši pa precej dobro in razume, kar mu gospod vodja po slovensko rekó ali storiti ukažejo. Verjetno je tedaj, da je sin slovenskih starišev. Kako dolgo se je po gojzdi klatil, je težko prav za gotovo povedati, vodja mislijo, da eno leto, in da ni po kaki hudobii zapušen bil, ampak da se je sam zgubil. Dosihmal ni bilo še močče njegovih starišev izvediti. Sicer je pa fant tako suh, da ga ni družega kot kost in koža; navadni živež mu nič kaj ne tekne, in iz vsega se vidi, da ne bo starosti dosegel.

Iz Braslovč 1. julija. St. — Nesreča, ki je danes štiri tedne več sosesk blizo nas zadela, so „Novice“ že nekoliko naznanile. Bil bi jo bil rad ročno sam naznanil, — vendar je preteklo nekaj časa, prej ko sem bil v stanu, resnico v celi obsegi oznaniti. Govorilo se je namreč tako in tako, toraj sem raji celó molčal, ko kaj ne zavsem gotovega povedati. In zdaj naj častiti braveci zvedó, da je toča na svoji poti po naših bližnjih soseskah tako škodo naredila, kakor še jaz enake nikdar vidil nisem, pa tudi celó stari možje pravijo, da enake vidili niso. Sreča v nesreči je, da ni silno na široko segla; na širokem polji slabouro, po hribih in gričih pa precej ožje. Tudi ni bila v celi širokosti enako huda; po sredi, slabe pol ure na široko, je vse do čistega pokončala — tū ne vidi okó na celi poti, kodar je tolkla, ne enega klasú sternenega, čisto po sredi še kositi ni kaj bilo; ni se razločilo, kje je pšenica, in kje rež stala, sternišče je pustila, kakor bi otroci bili žito poželi, stebila pa ne enega; četert ure (na vsaki strani pol) so žito pokosili, in ob koncéh te strašne rajde, spet četert ure (na vsaki strani pol), bojo še želi, toda komaj seme dobili. Ta strašna sredina zadeva od krajnske meje — v Šmeklavški soseski, Lóben v Reški fari, ene hiše verh Grajske vasi Šen-Pavlske fare, Selo, vātric Grajske vasi, Občino ob veliki cesti, Ternovo in nekoliko Šent-Rupret v Gomilski fari, polje med Orlo vasjo in Topovljami, ki lastnikom teh dveh sosesk sliši, v Braslovški fari, unkraj Savine, Breg, Polzelo, Šarék, Založe pri Novem kloštru v

rene ali gorke rute, naj nič ne vživa, kakor enmalo čiste ali še bolj prežgane juhe (župe) — in naj pošlje po zdravnika, pa naj se nikar ne boji, ako bi ne utegnil koj priti; saj je bolnik poglavitno reč že sam storil, ako je to storil, kar smo mu ravno svetovali in da ni driske celó nič zamenjaril.

V drugem pismu bomo povedali, kaj priporoča slavní zdravnik dr. Pfeuffer v Munakovem, da bodo bravci naši vse zvedili, kar jim je o koleri vediti potrebno.

Kratkočasno berilo.

Dolžnišnica.

(Dalje.)

Verli lavočnik je v tem do dolžnišnice prikorakal. Čuvaj, ki svoje ljudi že pozna, mu brez dolzega odlašanja odpre zaklenjene vrata, ter za poplačo rahel kolač prejme. Štacunarček in njega služabnika pa stopijo v tako imenovano zbornico, dolgo, golo dvorano, v kateri soparna sapa veje in medla svitloba prostore razsvetluje. Naš ljubi lavočnik vstopivši se oberne najpoprej proti „obrazu“ (svetniku), pokriža in trikrat pokloni; potem se ozre in pregleda število revežev, ki so ali po vlastnem zadolženji ali po nesreči semkaj prišli. Kolika mnogoverstnost na obrazih, kolika različnost v obnašanji, v slednjem pogledu, slednjem gibljeji teh nesrečnikov se mu takaj predočuje! V tópem obličji tega mladenca le, ki vstopivše s hrohotom pozdravlja, glej! nikakega dušnega povzdviženja, nikake svitlobe — le začenenje bebsti! Oni mož-le zabuhlega obraza, rudečega nosa in suhih ustnic, ki vedno Tantalove bolečine terpi — ni li popolnoma podoba zanikernosti? Al uni revček-le, vpadenih lic in bledega obraza, ki samši v kotu tiči — more biti, da je oženjen, da ga število ljubih otročičev očeta kliče; stradati jim je brez njega in hrepenjenje po njih mu je celo dušo prevzelo! Ah ne, ni tako! ubozega reveža je še huja puščica osode zadela. Ženico je že davno zagrebel; ostal mu je le sin, kterege je ljubil ko punčico svojega očesa, kterege si je podpora in veselje svoje starosti mislil. Njegovo srečo ukoreniti vse je žertvoval, celo svoje premoženje razdal. In ugodilo se mu je, sin je obogatel, imenitno se oženil, ter zdaj možuje in kupčuje, da je kaj. Al sreča je njegovo serce izpridila; sramovati se je jel proste očetove šege, njegovega staropravega mišljenja in ravnanja, ter mu vso podporo utegnil. Tedaj so upniki pritislili, ter starčika zarad dolgov, ki jih je za sina storil, v dolžnišnico odpeljali. In nehvaležno dete je to gledalo — in zinilo ni!

Napolnjene jerbaze ugledati užgó se oči ubozih jetnikov radosti; obrazi se zjasné; danes ni praznik, torej niso ničesa pričakovali; toliko dražji jim je torej podar milosti. K lavočniku je ogleda pristopil, ter mu imena tistih povedal, ki opoldne od svojcev ali prijatlov hrano dobivajo. Toda usmiljeni tudi njih ne pozabi, da se jim ravno manjši del odloči. Vsaki dar, ki ga prosti sin natore nesrečniku podá, letá s prijaznim nasmehljem ali pobožnim izrekom sprejame. In dobrotnik, razdelivši vse blago do zadnje drobtinčice, prikloni se naposled (kako milo in lepo) vsim zbranim še globoko in spodobno, ko da bi bili njegovi kupovavci; prosi jih za odpusčenje zavoljo male podaritve, ter jim vošči, da bi jim „sol in kruh“ dobro teknila. Potem se pobožno pokriža, trikrat se „obrazu“ za durmi pokloni ter zadovoljen odide.

Onega bogatega „lesovščika“ (kupčevavca z lesom) pa od danes zanaprej deda kličejo; narodil se mu je čverst vnuk, in to je važnejša, imenitnejša prigodba ko omožitva hčere. Vzame ključek, ki ga vedno na vervici pri sebi nosi, stopi z njim k stari omari pred obrazom sv. Miklavža ter vzame iz nje 1000 rubljev v bankovcih. Natanko preštevši jih razgerne po mizi rekoč: „To ti bo za uboge jetnike v dolžnišnici“. Tedaj se prime za brado, namuzne

se, ter do duše prijazno reče: „Ana Ivanovna, ženica, dušica moja — dedica, nimaš ničesa dodati?“ Verla mamica zarudi v lice, ko pred 40 leti; ročneje kolovrat zavrtí, pa ni nič odgovorila. In mož se še bolj prijazno nasmehe in rahleje besedo ponoví. Tedaj kviško vzskoči ženica, pustí kolovrat, novega deda izpod iskrih oči pogleda in derkne v kuhinjo. Ondi vzdvigne kamen iz ognjišča, ter staro nogovico iz luknje privleče; v nji je rokovičica shranjena, in v rokovičici papirček. Varno ga razvivši potegne iz njega dva bankovca po 25 rubljev ter ju k onim 1000 na mizo položi. „Ne več?“ začudi se verli starček. „Moj soprug, Sergij Feodorovič“, zaverne očitovaje ženica, je lakomnež, skopuh, ki mi slehernó „kopejko“ (krajcar) zarajta; sicer bi se bilo pač več nabralo“. Nato gospodar umolkne, oberne se k starjemu sinu ter ga vpraša: „Kako je z nama?“ — Tudi ta pritrese svojo betvico, in tako po versti tudi ostali bratje in sestrice. Celó novorojenček mora od tega, kar mu je boter v zibelko vtaknil, nekoličkaj odstopiti, „da svoje življenje z blagim delom prične, in da se mu bode kedaj dobro godilo na zemlji“.

Tako se je okoli 1100 rubljev ali kaj malega čez nabralo. „Ti bo pač dovelj za 3000 rubljev, pravi naš lesovščik, pobere bankovce ter se vpoti z njimi v dolžnišnico.“ (Dalje sledí.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Siska 9. julija. Žetev se je dosti dobro obnesla. Horvaški pridelk je sicer premajhen, da bi se moglo reči, da se po njem za dalje časa žitna cena ravná; nekaj časa pa vendar dežela izhaja z domačim pridelkom in to stori, da domači ljudje ta čas ne hodijo k nam po žito in ga tedaj tudi ne podražujejo. Žitna cena v Sisku se ravná prav za prav po banaškem pridelku; v Banatu veljá vagán nove pšenice 6 fl. do 6 fl. in pol. Po slivovicu kupci zlo poprašujejo, ker se za češplje (slive) ne kaže kaj posebno dobra letina. Iz Karlovca smo zvedli, da se je ječmena precej pridelalo. Cena pšenice je od 4 fl. 50 kr. do 6 fl. 20 krajc., kakoršno je blago, — koruze 3 fl. 20 do 24 kr., prosa 2 fl. do 2 fl. 50 kr., pa ni kupca.

V Terstu 16. julija. Obiskala nas je nemila kolera. Zbolelo jih je naj več od 1. junija sem 14. dan t. m. namreč 70, umerlo 28; včeraj jih je zbolelo le 66; danes smemo upati, da jih bode še manj, in nadjamo se, da kmalo kmalo vernilo se bode zopet ljubo zdravje. Prevelik strah je odgnal mnogo Teržacánov iz Tersta, ki bežali so posebno v Gorico pa tudi proti Ljubljani in drugam. Vzela nam je 10. dan t. m. kolera tudi marljivega učitelja slovensčine na tukajšni gimnazii gosp. Legiša. Njegovi učenci, akoravno jim je bilo na voljo dano, zbrali vendar so se vsi k njegovemu pogrebu in mu tako zadnjo čast skazali v zahvalo truda, ki ga je imel z njimi. Ko sem tri dni pred njegovo smertjo z njim govoril, in mi je tožil, da je bolehen, mi je naročil tudi, da naj „Novicam“ naznamim, da so njegovi učenci prav marljivi, in to ne samo rojeni Slovenci, temuč tudi Talijani, kterih se je nekoliko naučilo slovensčine tako, da predstavljajo slovenske knjige brez spodtikleja. Ljubo mi je toraj, da zamorem to pohvalo očitno naznanjati.

Letina obeta v naši okolici obilen pridelk; kakošna pa bo z vinom, se ne prederznem prerokovati. Sicer so se ozdravile terte nekoliko, ali vendar se plesnoba že kaže, čeravno ne še hudo. Če hujega ne bo, bomo imeli še precej vina; bojimo se vendar, da bi se ne pohujšala tertna bolezen pozneje, kakor se je zgodilo lansko leto. Povedati pa moram tudi, da limasta voda tudi pri nas prav dobro pomaga.

Obertnikom in posebno krojačem (žnidarjem) moram še to novico povedati, da imamo v Terstu že kake tri mesece krojaško mašino, ktera neizrečeno hitro in kaj lepo šiva vsakosortne oblačila.

zapera ob večji svetlobi, in bolj odpira ob večji temoti: ob prvem se brani oko presilne svetlobe, — ob drugem pa je več poželjuje in potrebuje, da bolje vidi ob temi. Zato mačke tako dobro ponoči vidijo.

Bolji kup bi sicer bilo mačko za uro imeti, če bi jo človek vedil kam vtakniti, — ker pa to ni lahko mogoče, in ker mačkina ura tudi ne kaže četertink in minut, se našim urarjem ni bati, da bi jim bili s tem kaj zaslužek prikratili, ker smo bravcem svojim povedali, da tudi mačkine oči so — ura. Mikavno pa je vendar vediti, kako je o tem in unem po svetu. Še so diyjaki, ki ne vejo ognja drugač zanetiti, kakor da dergnejo poleno ob poleno — zakaj bi tudi taci ur ne bilo, ktere miši lové.

Guano ni tičjek.

Splošna misel dosihmal je bila, da tista rujava in zopernodišča štupa, ktera se iz Amerike pod imenom guano vozi in za dober gnoj čielja, je tičjek, ki ga iz starodavnih časov morski ptiči na skalovji samotnih otokov popušajo. Sedaj pa se govori drugač, da guano ni tičjek, ampak ostanjki sperstenenih morskih žival in družih morskih stvari. V guanovih kupih so nek naši še popolnoma trupla, po 40 do 50 skupej, strohnelih morskih levov, ki pa so že tako spersteneli, da razpadajo v prah, ako z noge va-nje bacneš, in vse je potem le guano. Po cenitvi učenih mož je na tistih treh Grihaških otocih (Grihas-Inseln), kjer se naj več guano nahaja, še za več kot 16 milijonov lajt tega gnoja. Ker na Angležkem lajto z voznino vred po 90 gold. plačujejo, je tu nakupičeni guano čez 1440 milijonov gold. vreden. (Reči moremo, da tisti guano, ki smo ga mi vidili, je bil po vsem in posebno po duhu bolj tičjeku kot sperstenenim kostém podoben — pa mogoče je oboje).

Kratkočasno berilo.

Dolžnišnica.

(Dalje.)

Ondi koraka lavočnik naš molcé v prostorih revščine semtertje, ko da bi kakega znanca iskal. Sluša, kaj jetniki med seboj govoré; tiste, ki so zavolj velikih dolgov tukaj zaperti, pušča na stran, ker iz skušnje vé, da so to večidel klatovitezi, zapravljevci ali celó goljufi, ki so svoje premoženje pod streho spravili ter se tako izplačevanju odtegajo; tudi taki, katerim je znamenje zanikernosti v čelo vrisano, ne zavnemajo našega potnika; zakaj prepričan je, da takim potepuhom otežba kar ne zaleže, in da bi danes odkupljeni jutri se znabiti že iznova v nesrečno stanišče povernili. Al tihi, pobiti ga ginejo; med njimi si jih nekoliko izbere, h katerim ga posebno serce vleče.

Stopi k jednomu izmed njih, ter ga spodobno pozdravlja rekoč: „Zdravstvuj! Dovolj mi vprašanje: zakaj da tukaj bivaš?“ — Vprašani zmaje z ramami ter odgovori: „Bogatemu „koževniku“ (usnarju) Štefanu Timofejevu, sem 300 rubljev dolžan!“ — „Tri sto rubljev!“ zavpije zavzetno lesovščik; „to je veliko! Ti moraš prav ptiček biti! Gotovo si slabo gospodaril, pred ko ne popival, ali celó igral?“ — „Jez si nimam ničesa očitati“ — zagotavlja ubogi dolžnik; „sedlaril sem, imel svojo „lavko“ (štacunico) v Jamskem redu, in to me je z Božjo pomočjo živilo. Kar pride nekega dne upravitelj kneza G— k meni, kupi nekaj malega, ter dobro in gotovo plača. Čez teden dan pride v drugo, vzame blaga za 1000 rubljev, ter mi podá za to nekako dolžnico svojega gospoda. Dobiček me vabi in izvabi; dal sem se prekaniti, pa prepozno sem zvedil, da papirjev tega blagorodnega in sjajnega gospoda nikdo za 30 od sto ne kupi. Ko obrok preteče, ne dobim dnarja; tožim, — nič mi ne pomaga. Tako se je moja nesreča začela. Veš pa, kaj prigovor pravi: „Sreča vedno sama hodi, nesreča pa z družino pride“. Pač res se je tudi meni taka godila, in ker koževniku nisem mogel plačati davno

sposojenega blaga, me je zapreti dal“. „Kaj čemo? to so hudi časi!“ reče lesovščik, „Bog omeči serce tvojega upnika, da te skoro oprosti!“ „Ah, brez dnarja tega pač ne bode storil!“ — vzdihne nesrečni sedlar. Lesovščik zmaje z ramami ter odide.

Stopi k drugemu zadolžencu: ravno tista nesreča le v novi obleki, ravno tista tožba le z drugimi besedami. Slehnega reveža odpravi lesovščik s kakim pobožnim izrekom brez nade ali upanja kake pomoči.

Ko pa zapustivši dolžnišnico po cesti korači, potegne majhno „šcotko“ (računsko tablico) iz nedra ter počne računiti: „Veliko je“, pravi z nekolikim vzdihljajem, „kar so ti reveži dolžni; bom moral jako barantati!“

Pri tih besedah stopi v hišo koževnikovo. Pokriža se pred „obrazom“, oberne se proti gospodarju, ter se mu globoko priklone rekoč: „Zdravstvuj! Jez se kličem Sergij Feodorovič, kupčujem z lesom v Kalomni (neki ulici) ter se želim s teboj, Štefan Timofejevič, soznaniti“. — Nagovorjenec se pokloni gostu, ako li mogoče še globokeje ter odgovori: „Tvoje ime mi je že častno znano, in veselí me, da prideš k meni, Sergij Feodorovič“. — In sopot se jeden drugu prikloneta. Bradata moža si poljubita lice in čelo; koževnik pa poprime besedo rekoč: „Bi se li ne hotel nekoliko vsesti in „solí in kruha“ z menoj povžiti?“

„Ne trudi se, gospod“ — odgovori lesovščik — „prijem prav za prav po nekem opraviilu“.

„Tim več moraš „solí in kruha“ z menoj povžiti — ne smeva si tuja ostati!“ zaverne silneje koževnik. Stopi med stranske vrata in valje prideta hlapčič in deklica, ki berhko pirogo in več kristalnih sklenic z bliščečimi „nalivkami“ (nekim žganjem iz sadja) na mizo prineseta. Nova znanca jesta in pijeta skupaj in koževnik spet povzame besedo ter vpraša: „Ti morem znabiti s svojim blagom postreči? Ravno sem mnogo izverstnega usnja dobil“.

„Tega ravno ne potrebujem; prižene me drugo opravilo — ti si ubozega sedlarja zapreti dal?“

„Tako je, 300 rubljev mi je dolžan!“

„Štefan Timofejevič, predvčerajnim mi je bil čverst unuk rojen“. — Koževnik pri tih besedah vstane, priklone se ter vošči dedu srečo, in detetu, da bi se dobro imelo. In Lesovščik govori dalje: „Sedlar se mi smili, in ker mi je Bog veselje naklonil, bi se ga usmilil, ako nekolikaj odpustiš“.

„Gotovo“ — zaterdi upnik — „zavoljo tebe, in ker sva danes pervikrat solí in kruha vskup povžila, bom storil, kar mi bo koli mogoče“.

„Bodi si tedaj“ — pravi gost — „hočem ti 50 rubljev dati, ga li izpustiš“.

Pri tih besedah vskoči gospodar izza mize, ter zavpije: „Kaj nek misliš? Šestino moje tirjatve! Sem li nekerščenec, da mi toličkaj ponujaš? Izpod 250 rubljev mi sedlarja ni moč oprostiti!“

„Bodi usmiljen“ — ga opominja stari lesovščik — „vsaj si si pač marsikako „grivno“ (10 kopejk) pri njem na dobičku!“

Koževnik vzdvigne roko navkviško, da bi ga zagotovil, da ni tako, ter zaterdovaje pravi: „Pomiluj, le „poljuške“ ($\frac{1}{4}$ kopejke) si nisim pri njem zaslužil. Dal sem mu blago pod ceno“.

„Šestdeset rubljev ti dam“.

„Ker si ti, zavoljo tebe, se hočem z 200 rublji zadovoljiti“.

„Tedaj ubožcu ne morem pomagati“ — vzdihne lesovščik. Vstane, ter se priklone rekoč: „Hvala za gostoljubo sprejetje!“

„Vendar tako ne hiti“ — prosi gostnik. „Jez še danes nisim nič izkupil, ti si moj prvi kupec. Saj veš, da ni od sreče, ako tega izpustiš; torej hočem storiti, kar mi je mogoče, in še 25 rubljev odjenjati“.

„Več ne morem dati ko 75 rubljev“, zaverne stavec.

„Zdaj pa tudi kopejke ne odatopim več“ — zavpije nevoljno upnik. In lesovščik še bolj serdito odgovori: „Tedad pa tvojega dolžnika še nočem ne, in če mi ga za toliko kopejk pustiš, kolikor sem ti rubljev ponujal!“ (Konec sl.)

Kratkočasnice.

— Neki bolnik pošlje po zdravnika in mu začne popisovati na široko in dolgo svojo bolezen, terpljenje in bolečine ter sklence vseh nejevoljen svoje govorjenje takole: „Gospod dohtar! imam že celo leto zdravnika, pa mi ni nič pomagal, ker bolezen ni do korenine prišel. Toraj vas prosim, da bi zastarano bolezen bolj z močjo prijeli, in jo, kakor pravimo, s korenino izruvali“. Zdravnik, ki berž spozna, kje tiči korenina bolezen, mu odgovori: „Tudi jez sem te misli in to hočem koj storiti“. V tem vzame palico in udari po veliki z vinom napolnjeni steklenici, katero je imel bolnik zraven sebe, da se je razletela na sto koscev. „Mahnil sem po korenini bolezen — reče — sedaj vam bo pa kmalo bolje“.

— Neka skopa gospá ni hotla v cerkvi ne enega krajcarja v pušco dati; ko pa enkrat domú pride, vidi, da je prazen nje žep. „Bog — pravi sama pri sebi — ni mogel pota k mojemu sercu najti; hudič je pa lahko moj žep našel.“

— Nekdo se čudi, kako morejo zvezdogledi poprej za sončni mrak vediti? Kaj se boš temu čudil? ga zaverne njegov sosed — saj je to celo leto poprej v pratikah že oznanjeno. D—č.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Dunaja. Okoli Dunaja so pretekli teden vso ozimino poželi in s pridelkom so prav zadovoljni.

Iz Zagreba. Tudi v Zagrebu so vidili 11. dan zvečer tisto svetinjo, ki smo jo vidili v Ljubljani; pomikovala se je od izhoda do zapada, in preden je zginila, se je premenila v plazo; vidila se je kakih 6 sekund.

Iz Tersta. „Triest. Zeit.“ piše, da od 17. t. m. zvečer od osmih do 18. t. m. do osmih je zbolelo v Terstu in v okolici teržaški 102 ljudi za kolero, 64 se jih je ozdravilo, 22 umiralo. Iz primere umirlih (22) z bolnimi (102) se vidi, da kolera ni več tako huda. Lepo se v vesoljni nadlogi izkazuje dobrotljivost premožnih Teržčanov, ki obilne darove darujejo v pripomoč ubogim. Da se pa nabrani milodari delijo zares potrebnim, se je osnovala posebna komisija iz 10 veljavnih mož, med katerimi nahajamo tudi prečastitega gosp. prošta Verne-ta. Gerdo pa je slišati, da med množico begunov so tudi 3 zdravniki, ki so se kolere zbal in jo pobegnili drugam! Kakor vojak ne sme zapustiti svojega mesta, kjer je na stražo postavljen, tako tudi zdravnika veže dolžnost njegovega stanú na svoje mesto. Pač lepo bi bilo, če bi zdravniki in duhovni ob časih nevarnih bolezen bežali!

Novičar iz raznih krajev.

Na Dunaji se je pod predsedništvom deželnega poglavarja začelo posvetovanje za ustanovilo deželnega namestovavstva za doljno Austrijo; v posvèt te nove naprave je povabil deželni poglavar več udov poprejšnjih deželnih stanov; sliši se, da ob novem letu bi utegnili to novo deželno namestovavstvo po vsih deželah v djanje stopiti in da potem bojo tudi županijstva po novem osnovane. — Koledarji ali pratike se bojo za prihodnje leto spet po stari navadi kolkovale (štempljale); namesto lani vpeljanih štempeljskih mark, ki se za koledarje niso pripravne skazale, pride 1. avgusta spet poprejšnji štempelj. — Na več krajih Ogerskega so že 2. dan t. m. začeli žeti; povsod so s pridelkom prav zadovoljni; koruza pa obeta tako bogata biti, da že več let ne tako. — Iz Krima še

zmiraj nič posebnega novega; Pelissier sicer piše od 16. t. m., da so Rusi spet hotli armado zaveznikov nazaj vreči in da so trikrat z navadnim vriskom pa brez vspeha nad njo privreli, — al take spertja so nič proti kervavi bitvi, za katero se obé strani pripravljate. Ker pa je ta mesec v Krimu naj huja vročina, ki omamlja tudi korenjaka, menda pred koncem tega mesca ne bo vojske. Rusi so cesto iz Inkjerman-a do Simferopolja tako ogradili, vse višave tako napolnili s topovi in na kakih 30 mestih globoke grabne izkopali, čez katere so naredili viseče mostove, da je vse to tako rekoč drug Sevastopolj. Vse to prizadeva Napoleonu grenjke ure; če spodletí spet prihodnji naskok Sevastopolja, kaj bo potem? — Kralj portugalski Pedro V., ko je unidan v Parizu bil, mu je sicer tudi obljubil 8000 vojakov, pa kaj, ker je Krim žrêlo, katero z vojsko in bolezen brez konca in kraja požira vojake! Vendar Napoleonu še ni upanje vpadlo, ker 13. t. m. je stalo v vladnem časniku, da tudi Sardinci, ker so poslali armado v Krim, bojo deležni dobičkov po dokončani vojski. „Nevarnost, čast in dobiček: vse se mora deliti med zavezniki“. Nekako čudno se sicer vjemajo te besede z besedami, ki ste jih francozka in angleška vlada očitno izgovorile takrat, ko ste zavezo med seboj sklenile in rekle, da nočete za se nobenega dobička. Reklo se bo sicer, da danes stojé reči drugač kakor takrat; saj je tudi te dni minister Russel rekel, da mesca maja je bil še za mir, sedaj je pa za vojsko. Angleški državni zbor, še bolj pa angleški časniki so ga hudo pokarali zavolj te nestanovitnosti, da je raji samovoljno stopil iz ministerstva. — Da je rusovski admiral Nahimov umrl, ni res. Gotovo pa je, da je maršal Paskievič zlo onemogel. — Rusi so dodelali telegraf iz Sevastopolja v Petrograd. — Predsednik severnoamerikanske republike ne dovoli nabere prostovoljcev za angleško armado v Ameriki; nabirali so jih Angleži tam skrivé; ko je pa predsednik to zvedil, je pisal angleški vladi, da tega ne terpi. — Po pismu iz Carigrada stoji 36.000 Rusov pod poveljstvom Muraviev-a okoli Kars-a na azijskem turško-rusovskem bojišču. — „Fbl.“ terdi, da so med avstrijsko in prusko vlado vse navskriž misli o turških zadevah poravnane in da ste sedaj popolnoma edinega mnenja. — Zavratni umorivec De Felice je bil 11. t. m. zjutraj zgodaj, ko se je komaj dan napolčil, v Rimu ob glavo djan; obila vojaška straža je spremljala kočijo, v kateri so ga na sodišče peljali. — Škofi sardinski so duhovščini po celi deželi razglas poslali, po katerem naj se ravna nasproti tisti kraljevi postavi, po kateri so samostani odpravljeni in je cerkveno premoženje zapadlo državi; izgovorjeno je v tem razglasu, da zapade cerkveni kletvi, ki se kakor koli vdeleži izpeljave te postave. — Na Španjskem je še zmira vse zmedeno. — Kraljica angleška gré 17. avgusta v Pariz razstavo ogledavat.

Kolikor glav toliko misel.

Nedavno se premodrih mož čvetero
Podalo gledat bleško je jezéro.
„Če jezéro bi le kaj bliže bilo,
Gospode naše več bi sem hodilo“, —
Gospod ljubljansk tovaršem svojim pravi.
In ribič jo izmisli v modri glavi:
„Če jezéro bi več širjave imelo,
Bi žlahnih rib se v mreže več zajelo.“
Zdaj kmetič svoje misli razodene:
„Čemu tù veter le valove žene?
Raj' bi pšenično klasje se majalo,
Gotovo lepši bi kot voda stalo.“
Pa grajski lovec nejevoljen pravi:
„Polja je dosti; dosti rib je v Savi,
Tù divja goša naj bi raji rasla
Za lovca se z jeleni serna pasla.“
Bog vé kako bi še se togotili,
Ak oni bi jezéro to stvarili!

J. M-i-r.

pridelano, v hramih (keldrih). Tudi naši vinorejci se bojo mogli tega navaditi in vinom našim se bo odperla obilna kupčija po svetu. Pred vsem bo treba ustanoviti pravi čas tergatve, in (kar je navadno v vsih deželah, ktere prodajajo svoje vina po svetu), da se v vsakem nogradu večkrat terga, ker mešanje zrelega in nezrelega grojzda je ena naj večih napak v vinoreji.

Zdraviteljske pisma

od kolere.

3. pismo.

Še marsikaj imamo svojim bravcem od kolere povedati, kar lastnosti in zdravila te bolezni zadeva, da dobijo prave zapopadke o nji in se varujejo nevarnih mazarij in mnogih tistih zdravil, ktere jim priporočajo mojstri-skazi ali za odvrtačo kolere ali za ozdravljanje.

Kolera *), ktera se kakor kuga po svetu vleče, je ptuja bolezen, in se zatega voljo imenuje azijatiška ali indiska kolera. Tudi v Evropi in sicer po vsih deželah našega dela sveta imamo, dokler svet stoji, kolero, to je, drisko z bljuvanjem ob enem, — al ta naša domača zlasti ob hudi vročini poleti navadna kolera ni tista hudobna kuga, ktera se je k nam pritepla iz jutrovih dežel — iz Azije, kjer je gnjezdo mnogih kužnih bolezin, kakor kóz (osepnic), ošpic ali oder (Masern), škerlatnice in mnogih družih, ki so se že zdavnej pri nas vselile ali se še bojo, preden bo konec sveta.

Od te poslednje pritepenke, ktera gotovo nikdar več ne bo iz Europe popolnoma pobegnila, kakor tudi ravno omenjene niso, je toliko znano, da, čeravno je v izhodnji Indii ob južnih primorskih krajih od nekda domá, je vendar še le leta 1817 se kot strašna morivka prikazala v Jesori, tistem ovinku reke Ganges-a, ki se Ganges-Delta imenuje. Od tistega kota se je razširila po vsi Indii, se je vlekla čez vso Azijo in se leta 1830 pervikrat pritepla v Europo in sicer na Rusovsko, od kedar se je širila dalje čez Poljsko, da že leta 1831 se je prikazala pervikrat na Dunaji, kjer smo mi pervikrat imeli priložnost ž njo se soznaiti. Takrat se je vlekla tudi po Nemškem, Angležkem, Francozkem in je celó se razširila v severno Ameriko. Leta 1831 je od našega cesarstva slovo vzela in ni bilo ne duha ne sluha po tem od nje do leta 1836. V letu 1836 se pa spet prikrade v mnoge dežele in tudi v naše cesarstvo; takrat smo jo imeli tudi na Krajskem, Štajarskem itd. Potem je zginila. Leta 1849 pa spet obišče Dunaj itd., pa je bila precej krotka. Potem spet mine. Lani pride četertikrat na Dunaj — pa tam je ostala in ni segla deleč okrog, čeravno je na Dunaji huda bila. Na Krajsko je nismo nikoli dobili od dunajske strani, ampak vselej le iz laške.

Kakor je čudno nje prikazovanje, tako čudna je tudi nje nature. Po sledu te poti bi smeli misliti, da kolera je čisto kužna bolezen, ktera se razširja le po nalezbí. Al če pomislimo, da nobena kontumacija (Quarantaine) ji ni mogla še poti zapreti, kakor se gotovo zapera tako imenovani „černi smerti“ ali „turški kugi“ (Orient-Pest), — če dalje pomislimo, da se prikaže včasih na krajih, kamor ni po nobeni očitni viži zanešena bila, — in če poslednjič še porajtamo, da zdravnikov, duhovnov in strežnikov ne umerje več kakor družih ljudi, ki nikoli niso opraviti imeli z bolnimi, pa spet ne moremo reči, da je kolera tako nalezljiva kuga, kakor so prave kužne bolezni. Čeravno tedaj kolera že več let obiskuje Europo, kjer so si naj slavniji zdravniki prizadevali spoznat nje vzrok in natoro, je

*) Beseda „cholera“ (kolera) je gerška. So nekteri, ki jo izpeljujejo od chole (χολη), kar pomeni žolč, in pa od reo (ῥεω) teči. Bolj pa pridejo tisti do resnice, ki terdijo, da kolera izvira od „cholera“ (χολερα), kar pomeni žleb (Dachrinne), po katerem iz strehe dežnica, kadar dež gré, s posebnim glasom huhlja, kteremu je enak tisti glas, ki se v trebuhu sliši, kadar za kolero bolnega driska žene.

vendar ta čudna bolezen še zmiraj ostala zastavica, ktere še nihče ni tako uganil, da bi mogli reči: „ta je prava“. Tisto misel, da je kolera zlo enaka v svojih vzrokih kózem ali osepniam (Blattern), bi mi še naj bolj poterdili. Tudi kozé se začenjajo tu in tam, ker ni duha ne sluha od koz, same po sebi, mnogokrat se pa tudi nalezejo. Preiskovali so zdravniki in naravoslovci vodé in mnoge zeliša, ki so ljudém živež, pa nič niso mogli najti v njih; — vpraševali so zrakomer in gorkomer, pa nič jim nista povedala; — tudi preiskave električnosti zračne in magnetna iglica niso nič razodele. To pa so uterdile po mnogih skušnjah, da kolera v severnih in južnih, v izhodnjih in zapadnih deželah je že bila, — ob hudi zimi in vročem poletju, spomladi in v jeseni; nji je vse eno: ali je vreme lepo ali gerdo, mirno ali viharo, tudi po gromu in blisku ni zginila. Prederla je kitajsko zidovje, čez Himalajo in Kavkaz je šla, v Azii, Evropi, Ameriki in Afriki je bila. Napada ljudi mnogotere starosti in obojega spola, malokterikrat vendar otroke pod 3 leti, naj raji pa spravlja stare. Med revnimi jih več zbolí in umerje kakor družih, ker ti se ne v jedi, ne v obleki, ne v stanovanji ne morejo tako skerbno ravnati in škodljivih reči varovati, kakor uni. Pijance brez milosti morí; malokteri jo prestane. V Kraju vendar pomnimo v letu 1836, da eden naj hujih žganjarjev H. ji je, čeravno hudo zbolel, srečno peté odnesel, pa — kar nikdar sicer ne pomnimo — od tistihmal se je tudi tako spokoril, da se ni ne kapljice žganja več dotaknil in potem še več let živel.

Vse to, kar smo v tem pismu, od kolere povedali, naj bode našim bravcem v nauk, da naj nikar ne verjamejo mazačem, ki jim priporočajo to ali uno zdravilo, da jih bo varovalo kolere, če počnejo sicer tudi, kar se jim poljubi. Če zdravniki po večletnem trudu okoli bolnikov še niso mogli do pravega spoznanja priti, kaj se smé še le od nevednih ljudi pričakovati. Iz tega pa so bravci tudi lahko nadalje spoznali, da za kolero nimamo zdravila, ki bi ga smeli rabiti v vsakoršnih okoljstvih, ampak da zdravila se spreminjajo po različnostih, ki jih ima bolezen po vzroku, izzačetka ali pozneje itd. Tudi se ni zanašati, če se je vreme po vetru, gromu in blisku shladilo in sčistilo, da bo zdaj konec kuge in da zdaj še smemo manj skerbno ali celó razujzdano živeti, pa tudi se ni ravno bati, če je kolera blizo, da bi mogla v naš kraj priti.

V 4. pismu bomo v sklep tega podučjenja še nekaj povedali od prikazkov te bolezni in zdravilske pomoči.

Kratkočasno berilo.

Dolžnišnica.

(Konec.)

Vkljub temu dozdevnemu razkačenju se oba eden drugemu spodobno prikloneta in lesovščik se oberne proti vratom.

„Staruška, tebi pač naglo zavrè“, zakliče spravljlivo koževnik za njim. Sivček se namuza ter pravi: „To zna pač res biti! 80 rubljev ti dam“. —

Pogodita se naposled za 100 rubljev. Koževnik spiše oprostnico, ter jo svojemu gostu podá. Spet se poljubita in koževnik pristavi: „Sergi Feodorovič, ako boš usnja potreboval?“ Tedaj pridem k svojemu prijatlu Štefanu Timofejeviču; in ako bi bilo tebi lesa potreba?“

„Še to leto mislim novo „banjo“ (kopajuico) napraviti ter se bom pri tebi oglasil“.

„Boš dobro postrežen“, priterdi lesovščik in častivredna moža se ločita eden drugemu priklanjaje se.

Druga pot pa oproščevavca mnogo težje stane. Mora k starovercu, kteremu pravoverni Rus sramotno ime „razkolnik“ nadeva. Tu nič ne pomaga pogajanje; tu le zgolj pusta beseda velja. Staroverec je „mehovščik“ (kožuho-vinar), kaj bogat mož, al njegovo stanišče je prosto, brez vsega lepoticja; mize iz dobovine, klopí po stari šegi brez blazin; vse pa je čuda snažno in dobro vredjeno.

Vstopivši lesovščik je tukaj hladneje sprejet, in brez mnogo besedi; vendar pa se ruska gostomilost tudi tukaj ne zatajuje. Lesovščik pa le malo zavžije, ter noče, kakor je podoba, opaziti, da je posoda, v kateri mu je jéd predpostavljena, odločena, in da gospodar ne pije z njim iz ene čaše. Oberne koj besedo na opravek. Mehovščik tirja polovino dolgá. Brez ugovarjanja našteje s tihim vzdíškom lesovščik spogojeni znesek in reč je v malo trenutkih opravljena.

Tretji upnik, h kateremu pot lesovščika pelje, je bedast zapravljivec, ki ti bo danes ali jutri pred ko ne sam ondi sedel, kamor je svojega dolžnika posadel. Tukaj se tudi ta reč lažje poravna. Mladi potepinče se ravno namerja s svojimi tovarši za kratek čas v „Krasni Kabak“ podati. K temu pa mu je dnarjev potreba; saj vés svet vé, da so v Krasnem Kabaku nalivke drage; torej mu pride lesovščik ko nalašč, in valje mu izroči dolžnico od 100 rubljev v srebru za 60 rubljev v bankovcih.

Slednjič je delo doveršeno in dnarji razdani. Dobrotnik se je utrudil, in komaj ga še noge nesó. Pot mu raz čela po bradi kaplja; prositi in jeziti se je moral; barantal je, ko da bi mu bilo za življenje šlo; pa se mu je tudi ugodilo, sedem nesrečnih oprostiti.

Tedaj se verne v dolžnišnico; izroči uredniku dotično papirje in v tem, ko jih ta v svojo knjigo vpisuje, stopi lesovščik sopet v dvorano, odbere ondi svoje odkupljence od ostalih, priklone se slednjemu izmed njih, po bratovski ga poljubi ter reče: „Ti si prost! ne zabi, kaj sem zavoljo Odrešenika za te storil. Bog mi poverni na mojih otrocih in mojem unuku, ki mi je bil predvčerašnjim rojen, in tudi tebi in vam vsim naj se dobro godí na veke!“

Že med vratmi se odhajavši milostnik spomni, da sreča je okrogla, in da ono, kar je danes zdolaj, zna v kratkem na vzgor priti. Toraj se še enkrat k oproščencem oberne s prošnjo: „Ako bi sopet gospodariti začeli, prijatli, in bi ravno lesnega blaga potrebovali, ne zgrešujte hiše Sergija Feodoroviča v Kolomni!“

Slovanski popotnik.

* Ravno sadaj je prišel — kakor „Neven“ naznanja — na svetlo 4. zvezek Šulekovega slovnika (njemačk o-hrvatskoga rječnika). Ker delo dosihmal (do besede Hart—) že ima 40 pol, bi utegnil celi nemško-horvaški del obseči naj manj 80 pol; dosedaj še ni tako popolnega jugoslavenskega slovnika. Izdajatelj prosijo naročnike za predplačilo drugih 40 pol s 3 fl. 30 kr. sr., ki naj se odrajtajo knjigarnici Zupana v Zagrebu. Ker je rokopis večidel gotov in tiskarnica zavezana delo nemudoma tiskati, bojo posamni zvezki vprihodnje hitreje izhajali ko dosihmal.

* Nemško-slovenskega slovnika, ki se tiskuje v Ljubljani, je sedaj natisnjenih 17 pol, ki se končá z besedo Bohnen—. Nemško-slovenski slovník se po tem takem verlo vjema z nemško-horvaškim.

* Mongrovijs, ki je zraven mnogih poljskih in litvanskih knjig spisal tudi čislani nemško-poljski slovník, je 91 let star umerl v Gdanskem (Danzig).

* „Pražke Nov.“ pišejo, da je eden rusovskih generalov iz Sevastopolja pisal, naj se mu 20 iztisov „kralodvorskega rokopisa“ tje pošlje.

* Eden naj slavnih, morebiti naj slavnih nemški gledišni igravec sedanjega časa je Slovan Bogumil Davison, leta 1818 v Varšavi rojen; sin ubozih staršev si je kot prepisovavec že v 12. letu pri nekem sekvestratorji kruh služil, pa pridno francozki in nemški jezik učil; leta 1833 je bil korektor poljskega časnika v Varšavi, 1835 je dobil službo pri vredništvu; leta 1837 je stopil pervikrat na poljsko gledišče, od tod je šel v Lvov, ker je igral pervikrat v nemškem jeziku; ker mu pa nemški jezik ni gladko tekkel, so ga zasmehovali njegovi tovarši; — po mnogih nesrečah in nadlogah je premagal vse overe tako, da ga se-

daj vés nemški svet med pervake gledišne umetnosti šteje in da si naj manj 10.000 fl. na leto zasluži.

* Na Rusovskem je izhajalo lani 163 časnikov, in sicer 120 v rusovskem, 26 v nemškem, 8 v francozskem, 3 v angležkem, 2 v poljskem (razun kralj. poljske), 2 v litvanskem, 2 v gruzijskem in 1 v talijanskem jeziku.

* Neki Korneli Kirinyi ponuja v peštanskih časnikih svoje „gotovo zdravilo proti koleri“ v knjižici, ki jo je spisal in zapečatenó prodaja po 30 krajc. sr. v knjigarnici Heckenast-a. Drago ni sicer to zdravilo — pravijo „Slov. Nov.“ — samo če je le zdravilo?? Mi še pristavljamo: Mačka je v žakli!

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Vidma na Laškem 19. julija. Pšenica je po mlatvi manj zernja dala, ko se je pričakovalo. Tertna bolezen jenjuje; nekterih z limasto vodo opranih grojzdov se prijema spet plesnina. Na javno vago prinešenih kokonov je letos za 2 tretjinki manj kakor navadno.

Iz Tersta 22. julija. Krog 25.000 Teržacánov je pregnal iz našega mesta strah pred kolero, koja nas je poslednji čas zares hudo obiskala. Znani ljudoljubi v našem mestu, kterim dal je Bog srečo v kupčiji in ki podpe-
rajo tako močno revne prebivavce istrijske, stegnili so tudi — naj blagoslovi jih Bog! — ob času kolere milo svojo roko, da streže se bolnikom in tudi zdravim ubogim ljudem delí bolj krepka mesna jéd, da obvarjejo se ložeje bolezni. Hiše Reyer et Schlick, Revoltella, Morpurgo in Parente in druge podelile so v ta namen po 1000 in več forintov. Kdo ne bi hvalil djanja tolikega ljudoljubja! Naj bi zdramilo to vest tistih treh zdraviteljev, ki svoj poklic tako malo poznajo, da odnesli so peté iz mesta, ko začela je razsajati bolezen. Tako ravnanje grajamo hudo. Kar pa zadeva sploh kolero, koja zadnje doí ni več tako huda, poterdilo se je v vsem popolnoma pismo v 57. listu „Novíc“. Gola resnica je, da vlegajo se ljudje v posteljo in pošiljajo po zdravnike domišljeva se, da imajo kolero, kterim sicer nič ni, le od straha so vsi zmotljeni in omamljeni. To imam iz ust častivrednega zdravnika; ni čuda toraj, ako strah in gola domišlija — in koliko ta dva k bolezni pripomoreta! — večkrat bolezen pripeljeta. Pijanci, posebno tisti, ki žganje in take cvete pijejo, so plen kolere. Delavce pod milim nebom v hudi vročini, ki jih je mnogo skupej, se slabo živé in posebno ker zrak krog sebe kužijo, da delajo v smradu, tudi rada napada in sploh take ljudi, ki ne živé, kakor bi imeli. Človeku, ki živi, kakor gré in ga strah ne lomi, se ni toliko bati. Vse to poterduje skušnja. Nekoliko bolehnih pa je bilo morebiti polovica prebivavcev, rekli bi radi, da večidel te opominjala je kolera nekoliko, ker pa se deržali so, kakor gré in ne preveč ostrašili, zgodilo se jim ni nič hudega; — ako bi bili vsi ti pijanci, za resnico, bi bil Terst mertvaška groblja! Poslednjič vam moram še to povedati, da v Terstu je gostivniča „pri zlatem zraku“, v ktero kerčmar goste tudi s tem vabi, da čisto in hladno vodo — zastonj ponuja!

Iz Reke 15. julija. Če se že ljudje lažejo o taci h zadevah, ki niso nikomur v škodo, naj si svojo vest operejo kakor morejo, občinstvu ni mar za njih laži; — če pa laž, ki jo trosijo po svetu, drugim skerb in strah dela, pa zasluži, da se grajajo očitno. Res, da je bila pri nas kolera huda, koja pa hvala Bogu! že zlo pojenjuje, — al da bi bilo 200 hiš popolnoma zapušenih bilo, da bi bili vsi kupčijski magazini zaperti bili, da nobena kancelija ni bila odperta, da se noben človek ni vidil na ulicah razun zdravnikov, duhovnov, fakinov in mornarjev — vse to je gerda laž. Ne ena hiša, ne en magazin ni bil zapert, kancelije niso noben dan ustavile svoje delavnosti; šole so res jenjale nekoliko časa, kar pa se povsod zgodi, ako pride kužna bolezen. Marsikdo je zbežal, to je res, — da pa bi jih bilo 5000 pobegnilo, je zlagano. Take novice po